

EL PENÍ TRANSFORMA LA SEVA IMATGE

LES DUES ESFERES D'AQUESTA BASE S'HAN DESMANTELLAT PER A LA INSTAL·LACIÓ DEL NOU RADAR

EVA 4

Durant cinquanta anys la muntanya del Pení va oferir un perfil característic. Dalt de tot, al puig Simonets, dues esferes dominaven l'horitzó, mentre que al seu interior, protegit com un nadó, es trobava el radar –analògic– encarregat de vetllar per la «seguretat de la pàtria». Però com a les ràdios, als rellotges o a la televisió, també al radar empordanès li ha arribat l'era digital, i amb aquesta una dràstica remodelació, que a banda del canvi paisatgístic, duu associada una important reducció del personal militar de la base, fundada per l'exèrcit nord-americà l'any 1959.

ASSUMPTA MARTÍNEZ > TEXT

>> *Edifici de serveis a l'entrada de la base militar, l'únic que seguirà dempeus després de la remodelació.*

Ni la tramuntana és capaç de posar fre a la modernitat, tot i que al Pení, això sí, va aconseguir endarrerir la seva arribada quan d'una ventada, l'octubre del 2008, va tirar a terra la nova esfera provisional –ja pràcticament acabada–, fet que va provocar un retard de quasi un any en la posada en marxa del nou radar digital. I és que l'EVA 4 (Esquadró de Vigilància Aèria número 4), nom oficial d'aquesta base, està considerada –malgrat que la seva proximitat al mar podria fer pensar que gaudeix d'un temps molt més moderat– una unitat de clima extrem, a causa precisament de les fortes ràfegues de vent que sol patir aquest cim, de poc més de 600 metres d'alçada.

Com tota base militar, la del Pení ha viscut molts anys tancada amb pany i clau. Per això, abans de procedir a l'enderroc de bona part de les edificacions existents, que en el seu punt àlgid havien arribat a acollir prop de 600 militars, la base ha volgut ensenyar al públic el que realment s'hi cou abans de tancar-se de bell nou en si mateixa per motius de seguretat nacional. Així que, aprofitant l'avinentsa dels canvis que s'hi estan duent a terme i a fi de satisfer la sana curiositat de molts, es va organitzar, del març de 2008 a l'agost d'aquest 2009, un servei de vi-

sites guiades, proposta que va atraure uns quatre mil visitants, entre els quals hi havia, a banda de particulars, molts centres educatius i casals de gent gran.

Pel que fa al material que ha quedat obsolet, el seu destí es divideix entre la donació, el trasllat o la simple destrucció. Part de la maquinària s'està traslladant a l'Argentina, on un capità del Pení ha passat ja quatre mesos per ensenyar als militars d'allà el funcionament bàsic del material que se'ls envia. «I és que ara nosaltres estem fent amb Argentina una mica el que els nord-americans van fer amb nosaltres», expliquen des del Pení. És a dir, ajudar-los a modernitzar-se i familiaritzar-los amb una tecnologia que fins ara allà no existia.

Una altra part del material s'enviarà al Museu de l'Exèrcit de l'Aire de la base de Cuatro Vientos, a Madrid, per exemple els tres motors dièsel –en funcionament i en perfectes condicions, tot i el seu mig segle de vida activa–

Des dels anys 50 fins als canvis actuals, la base ha experimentat una única remodelació important, el 1996, en què s'hi va realitzar una primerenca digitalització

EVA 4

responsables de subministrar l'energia necessària per fer funcionar totes les instal·lacions fins al 1967, poc temps després que la base passés a mans espanyoles. I és que cada motor consumeix, a ple rendiment, 1.500 litres de gasoil diaris, i això suposava un cost inassumible per a l'Exèrcit espanyol, que va decidir apostar per l'energia elèctrica i deixar els motors com a reserva per a ocasions especials, com ara quan es produïa una avaria elèctrica.

La Guerra Freda arriba a la comarca en forma de base militar

Però, ¿per què els Estats Units, abandonats de la democràcia i de la llibertat, es van acostar a una Espanya, la dels anys 50, fèrriament dictatorial? La resposta la trobem en una conjuntura internacional marcada per la Guerra Freda.

Després de la Segona Guerra Mundial el món va quedar dividit en dos blocs antagònics: l'occidental, capita-

>> Vista general de la base tal com era abans de la seva transformació actual.

nejat pels Estats Units, i el bloc comunista, al front del qual hi havia la Unió Soviètica. Ambdues potències mantien una pau tensa, en què l'enfrontament armat era una amenaça temuda i constant. Per això els Estats Units van decidir instal·lar bases militars per tot el planeta, a fi d'intimidat els soviètics i alhora minimitzar riscos en cas que es produís un atac. Però aquesta estratègia es trobava condicionada pel fet que l'arma estrella del moment era l'aviació, per a la qual calien punts on proveir-se de combustible i fer escala. Per aquest motiu eren tan importants les bases aèries, i especialment als països europeus, que els Estats Units volien

Part del material que ha quedat obsolet s'està enviant a l'Argentina

EVA 4

>> Una de les sales de control originals, amb l'abast del radar en pantalla.

convertir en mur de contenció contra l'avanç comunista.

En aquest context, els nord-americans es van adonar que Espanya, una de les portes d'entrada al Mediterrani, era un enclavament estratègic que no podien obviar. Així, van iniciar una sèrie de maniobres d'aproximació, que van culminar amb la signatura, el 1953, del Primer Conveni Hispanoamericà, pel qual s'establia la col·laboració entre ambdós països. És a dir, ajuda econòmica a canvi de la cessió d'espais territorials per a la instal·lació de bases militars nord-americanes.

EVA 4

Americans a Roses, cordial convivència

Actualment Roses té una població estable d'uns 20.000 habitants, que durant els mesos d'estiu s'acosta als 80.000, i és des de fa temps un centre turístic consolidat, però quan els americans s'hi van instal·lar el municipi no arribava als 3.000 habitants i la seva principal activitat econòmica era la pesca. La Roses d'aleshores era una vila marinera poc avesada a les grans infraestructures, que tot just començava a obrir-se tímidament a un turisme incipient, i on la instal·lació de la base va ser vista amb recel pels veïns, especialment per aquells que van patir l'expropiació de les seves terres a causa de la construcció de la zona militar.

I és que el procés d'expropiació va ser lent i complicat a causa del gran nombre de finques i de propietaris afectats: 70 en total. Aquesta complexitat es va fer palesa en l'allargament del procés, que, iniciat l'abril del 1955, no acabà fins tres anys més tard, a final del 1958, i encara perquè l'Administració signà un decret el 1956 pel qual va declarar d'utilitat pública i amb caràcter d'urgència «l'apropiació dels béns necessaris per a la construcció de la base aèria».

Amb tot, molts propietaris es negaven a acceptar la situació i es defensaven no responant als requeriments que els feien arribar, fins que l'Administració ta-

>> *Vistes des del puig Simonets del golf de Roses.*

llà el problema per la via directa i als que s'entestaven a no contestar els féu arribar una carta en què se'ls informava així sobre la no-resposta: «se entiende por la Administración como de conformidad». Al mateix temps se'ls feia saber que si no acceptaven la compensació econòmica l'import els seria ingressat en un dipòsit legal «en la Caja General de Depósitos». És a dir, que encara que rebutgessin el pagament, l'Administració els consideraria retribuïts, ja que els hauria ingressat els diners al banc.

Un cop acabat el llarg procés d'expropiació va començar, per fi, la construcció de la base, que es va inaugurar el 1959 com a unitat conjunta hispanoamericana, sota les sigles 875th AC&WSQ (Alert and Control Warning Squadron) de la USAF (United States Air Force).

D'entrada al Pení hi havia uns 600 militars, ja que els càrrecs estaven duplicats (nord-americà, en funcions; espanyol, aprenent), fins que el 1964 la base quedà exclusivament a mans dels militars espanyols i, en acabar-se la duplicat de càrrecs, la dotació es reduí a uns 400 individus. Pel que fa a l'allotjament de la tropa, durant el perí-

ode de convivència els militars solters disposaven d'habitacions a la mateixa base, mentre que els suboficials es van instal·lar a Roses i els oficials a Figueres.

Cal destacar que la relació dels americans amb el municipi, expropiacions a part, va ser correcta, i que Roses en va sortir beneficiada. Els americans col·laboraren amb l'Ajuntament, per exemple, quan aquest els demanà ajuda per pal·liar els episodis de sequera que patia la vila, com va ser el cas de l'estiu del 1959, en què el llavors alcalde, Esteban Serra, demanà aigua als militars: «Esta población está atravesando un período de carestía de agua producido por la gran entrada de extranjeros que desde hace tres años nos visitan, siendo insuficiente el caudal que suministra esta población». No cal dir que l'ajuda els va ser concedida.

Els americans, a més, realitzaren donacions a l'escola per arreglar la calefacció, per exemple, i també participaren activament, entre d'altres activitats, en les festes de Nadal de la vila. La bona harmonia va acabar, en alguns casos, al peu de l'altar, ja que més d'una rosinca inicià els tràmits necessaris per contraure matrimoni amb algun dels militars nord-americans destinats al municipi. Sembla, doncs, que les relacions entre uns i altres van acabar sent més cordials que agres...

Des dels anys 50 fins als canvis actuals, la base ha experimentat una única remodelació important, el 1996, en què s'hi va realitzar una primerenca digitalització, en substituir un gran nombre d'elements analògics per circuits integrats. El canvi va provocar una important reducció de plantilla, i van quedar a la base només una vuitantena de militars, xifra que ara, després de l'actual remodelació, tornarà a disminuir de forma significativa.

La modernització no només afectarà la imatge de la muntanya -que passarà de lluir dos *radoms* (nom oficial de les esferes que cobreixen els radars) a exposar-ne un de sol-, sinó que el procés porta implícit també una important reorganització interna, tant de personal com de logística.

Assumpta Martínez és professora.

La modernització de la base comporta una nova reducció de personal